

การพัฒนาผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาผ้าท้องถิ่น

เกตุวดี หิรัญพงษ์ และ รัตนา รักสกุลพาณิชย์

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

e-mail: klindinhom@gmail.com, ratanaart@hotmail.com

บทคัดย่อ

ภูมิปัญญาเป็นสิ่งที่สืบทอด สืบต่อ มีความสำคัญจากอดีตสู่บริบทในปัจจุบันมีคุณค่าสามารถนำไปสู่การต่อยอดในเชิงสร้างสรรค์ ภูมิปัญญาที่เป็นประติมากรรมและสืบทอดมาช้านานที่สำคัญสิ่งหนึ่งคือ ผ้าทอ ผ้าทอมือในท้องถิ่นภาคกลางมีความสวยงาม มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น มีศักยภาพในการนำมาพัฒนาสร้างสรรค์เป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆ บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่น เศรษฐกิจสร้างสรรค์ กระบวนการออกแบบและการนำองค์ความรู้ดังกล่าวสู่การพัฒนาผลิตภัณฑ์ในกลุ่มต่างๆ สร้างคุณค่าให้กับสินค้าหรือบริการจากภูมิปัญญาในท้องถิ่นโดยอาศัยแนวคิดทางการออกแบบ ความคิดสร้างสรรค์ให้มีคุณค่าในเชิงท้องถิ่นสอดคล้องกับบริบทในสังคมปัจจุบัน

คำสำคัญ: ผลิตภัณฑ์, ภูมิปัญญา, ผ้าท้องถิ่น

Product Development from Local Textile Wisdom

Ketwadee Hiranphong and Ratana Raksakunpanich

Faculty of Humanities and Social Sciences, Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University

e-mail: klindinhom@gmail.com, ratanaart@hotmail.com

Abstract

Wisdom has been inherited and passed and also has had a key role from the past up to the present context. Wisdom is valuable and can be creatively developed. One of the invented wisdom inherited for a long time is a textile. Handmade textiles in the central regions of Thailand are locally and uniquely beautiful and have a potential to be creatively developed into various products. This paper aims to study the local wisdom, creative economy, designing procedures and the usage of these knowledge paradigms to develop a variety of products and add values to products and services belonging to local wisdom through the application of design theories plus creativity in order to create locally valuable products in accordance with a society in a contemporary context.

Keywords: products, wisdom, local textiles

บทนำ

ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมในแต่ละภูมิภาคของประเทศจะมีความเฉพาะตัวตามวิถีการดำรงชีวิต ภูมิประเทศ ภูมิหลังของท้องถิ่นนั้นรวมถึงกลุ่มชุมชนที่มีการอพยพตั้งถิ่นฐานในพื้นที่ต่างๆ ดังเช่นชาวไทยพวนที่ตั้งถิ่นฐานในภาคกลางลักษณะเด่นนอกเหนือจากวิถีชีวิต อาหาร ประเพณีแล้ว ชาวไทยพวนยังมีฝีมือในการทอผ้า ผ้าทอที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายคือผ้ามัดหมี่แต่ยังมีผ้าทอที่ใช้ในชีวิตประจำวันของชาวไทยพวนอีกชนิดหนึ่งคือ ผ้าขาวม้าลายไล่ปลาไหลซึ่งนับว่าน่าสนใจ สีสันสวยงาม มีลวดลายที่เป็นเอกลักษณ์สะท้อนให้เห็นถึงความชาญฉลาดของบรรพบุรุษที่มีการสั่งสม ถ่ายทอด สืบต่อภูมิปัญญาการทอผ้าให้ดำรงอยู่จนถึงปัจจุบัน

ภูมิปัญญาเป็นผลของการใช้สติปัญญาปรับตัวกับสภาวะต่างๆในพื้นที่ที่กลุ่มชนนั้นตั้งหลักแหล่งถิ่นฐานอยู่และได้แลกเปลี่ยนสังสรรค์ทางวัฒนธรรมกับชนกลุ่มอื่นจากพื้นที่สิ่งแวดล้อมอื่นที่ได้มีการติดติดต่อสัมพันธ์กันแล้วรับเอาหรือปรับเปลี่ยนนำมาสร้างประโยชน์หรือแก้ปัญหาได้ในสิ่งแวดล้อมและบริบททางสังคมและวัฒนธรรมของชนกลุ่มนั้นจึงมีภูมิปัญญาอันเกิดจากประสบการณ์ทางพื้นที่ ภูมิปัญญาที่มาจากภายนอกและภูมิปัญญาที่ผลิตใหม่หรือผลิตซ้ำเพื่อการแก้ปัญหาและปรับตัวให้สอดคล้องกับความจำเป็นและการเปลี่ยนแปลง (เอกวิทย์ ณ ถลาง, 2544: 42) ซึ่งภูมิปัญญาไทยจะมีลักษณะดังต่อไปนี้

1. ความเชื่อและโลกทัศน์ ที่บ่งบอกถึงลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์และสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ เน้นธรรมชาติและระหว่างมนุษย์ด้วยกัน
2. วิถีการดำรงชีวิต การแก้ปัญหาและการปรับตัวกับสิ่งแวดล้อมและกระแสความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม
3. ศิลปหัตถกรรมและประดิษฐ์กรรม ในรูปแบบเครื่องมือ ของใช้ ศิลปวัตถุที่มีแรงบันดาลใจจากสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมตามพื้นภูมิที่หลากหลายระหว่างภูมิภาค
4. กระบวนการและพฤติกรรมการเรียนรู้ การถ่ายทอดภูมิปัญญาและประสบการณ์ การให้การศึกษาอบรมและการแก้ปัญหาตามพื้นฐานวัฒนธรรมและปรัชญาของชาวบ้าน (เอกวิทย์ ณ ถลาง, 2544: 45-46)

ภูมิปัญญามีกระบวนการที่เกิดจากการสืบทอดถ่ายทอดองค์ความรู้ที่มีอยู่เดิมในชุมชนท้องถิ่นต่างๆ แล้วพัฒนา เลือกสรรปรับปรุงองค์ความรู้เหล่านั้นจนเกิดทักษะและความชำนาญที่สามารถแก้ไขปัญหาและพัฒนาชีวิตได้อย่างเหมาะสมกับยุคสมัย แล้วเกิดภูมิปัญญา (องค์ความรู้ใหม่) ที่เหมาะสมและสืบทอดพัฒนาต่อไปอย่างไม่สิ้นสุด

ความสำคัญของเศรษฐกิจสร้างสรรค์

ขอบเขตของเศรษฐกิจที่สร้างสรรค์คือกลุ่มกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่สร้างสรรค์สิ่งใหม่หรือสื่อความหมายใหม่ๆแต่ไม่จำเป็นต้องเป็นเรื่องวัฒนธรรมเท่านั้น (Howkins, 2553) อุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องและสนับสนุนที่มีผลทางอ้อมต่ออุตสาหกรรมสร้างสรรค์หลักมีความสำคัญซึ่งนำไปสู่กระบวนการสร้างที่ต้องประเมินความต้องการของตลาดและทำการออกแบบสู่การผลิตที่สร้างมูลค่าเพิ่มที่มีวัตถุประสงค์และใช้ทักษะและเทคโนโลยีในการผลิตเมื่อผลิตได้แล้วก็ทำการกระจายสินค้าไปสู่ตลาดในเชิงพาณิชย์และสิ่งที่มีความสำคัญต่อการสนับสนุนอุตสาหกรรมสร้างสรรค์

อุตสาหกรรมสร้างสรรค์ของไทยซึ่งได้มาจากที่มาของรูปแบบของ UNTAD และเพิ่มเติมของ UNESCO, สคช.และศูนย์สร้างสรรค์งานออกแบบ รายงานการศึกษาเศรษฐกิจสร้างสรรค์มีดังนี้

1. Cultural Heritage & Nature (มรดกทางวัฒนธรรมและธรรมชาติ) ได้แก่ งานฝีมือ/หัตถกรรม แพทย์แผนไทย อาหารไทยท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม/ความหลากหลายทางชีวภาพ
2. Arts (ศิลปะ) ได้แก่ ศิลปะการแสดง ทัศนศิลป์ จิตรกรรม ประติมากรรม สถาปัตยกรรม
3. Media (สื่อ) ได้แก่ ภาพยนตร์และวีดิทัศน์ การพิมพ์ การกระจายเสียง ดนตรี
4. Functional Creation (งานสร้างสรรค์และออกแบบ) ได้แก่ การออกแบบ แฟชั่น การโฆษณา ซอฟต์แวร์ สถาปัตยกรรม (อาคม เต็มพิทยาไพสิฐ, 2554: 8)

ความสำคัญของเศรษฐกิจสร้างสรรค์ต่อประเทศไทยคือ อุตสาหกรรมสร้างสรรค์สร้างมูลค่าเพิ่มให้เศรษฐกิจไทยสูงมาโดยตลอดโดยกลุ่มงานสร้างสรรค์และออกแบบ (Functional Creation) เป็นกลุ่มที่สร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจสูงสุดคือ 5.6% ของ GDP ในปี 2552 (สำนักบัญชีประชาชาติ สคช.) จะเห็นได้ว่าเศรษฐกิจสร้างสรรค์สามารถสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจให้กับประเทศไทยได้เมื่อเทียบกับหลายประเทศในยุโรป

ในท้องถิ่นของประเทศไทยนั้นมีจุดแข็งที่เป็นทุนวัฒนธรรมในด้านต่างๆ ในส่วนที่น่าสนใจและสามารถต่อยอดทุนวัฒนธรรมเหล่านั้นคือภูมิปัญญาท้องถิ่นในด้านงานฝีมือ หัตถกรรม ศิลปะที่สามารถนำมาแปรรูปด้วยวิธีการคิดสร้างสรรค์เพื่อใช้เป็นแนวทางในการ

พัฒนาผลิตภัณฑ์ในท้องถิ่นที่มีอยู่ให้มีความเด่นชัดในเชิงคุณค่าและประโยชน์ใช้สอยมากขึ้นเพื่อสอดคล้องกับกระแสหรือบริบทในสังคมปัจจุบัน

การพัฒนาผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาผ้าท้องถิ่น

ผลิตภัณฑ์ (product) หมายถึงสินค้า บริการ หรือความคิดของผู้ประกอบการผลิตหรือจัดหาเพื่อตอบสนองความต้องการของตลาดหรือผู้บริโภคได้ (อมรรัตน์, 2560: 53)

ผลิตภัณฑ์ชุมชน เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีรูปแบบเฉพาะแต่ละท้องถิ่นเป็นสิ่งที่เกิดจากภูมิปัญญาไทย เป็นผลจากองค์ความรู้ ความสามารถและทักษะของคนไทยอันเกิดจากการสั่งสมประสบการณ์ที่ผ่านกระบวนการเรียนรู้ เลือกสรร ประยุกต์ พัฒนาและถ่ายทอดสืบต่อกันมาเพื่อใช้แก้ปัญหาและวิถีชีวิตของคนไทยให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและเหมาะสมกับยุคสมัย ภูมิปัญญาท้องถิ่นอาจเป็นที่มาขององค์ความรู้ที่งอกงามขึ้นใหม่ที่จะช่วยในการเรียนรู้ แก้ปัญหา การจัดการ การปรับตัวในการดำเนินชีวิตของคนไทย ทำให้ชุมชนท้องถิ่นสามารถพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจได้โดยมีอัตลักษณ์หรือจุดเด่นของท้องถิ่นผสมผสานกับวัสดุและกระบวนการผลิตด้วยมือหรือหัตถกรรมผลิตภัณฑ์ที่ได้จะมีรูปแบบที่ประณีต เรียบง่ายเป็นการเพิ่มมูลค่าของสิ่งที่มีอยู่ในท้องถิ่น และเพิ่มทุนวัฒนธรรมที่ดั่งงาม (อรัญ วานิชกร, 2559: 30)

การพัฒนาผลิตภัณฑ์ (product development) จึงหมายถึง การปรับปรุง เปลี่ยนแปลงหรือทำให้ได้ผลิตภัณฑ์ใหม่ หรือทำให้ผลิตภัณฑ์ที่มีอยู่ดีขึ้นกว่าเดิมเพื่อให้ผลิตภัณฑ์ตรงความต้องการของผู้บริโภค การพัฒนาผลิตภัณฑ์เป็นเครื่องมือที่มีความจำเป็นอาศัยทั้งระบบและกลยุทธ์ที่ก่อให้เกิดผลิตภัณฑ์ในเชิงพาณิชย์ (อมรรัตน์, 2560: 53) ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์นั้นสิ่งสำคัญที่ต้องคำนึงในอันดับแรกคือ ประเภทของผลิตภัณฑ์ วัสดุ สีของผลิตภัณฑ์ ซึ่งในบทความนี้ผลิตภัณฑ์ที่ทำการพัฒนาคือผ้าขาวม้าลายไล่ปลาไหลซึ่งเป็นผ้าทอมือท้องถิ่นภาคกลางของจังหวัดลพบุรี

ผ้าขาวม้าลายไล่ปลาไหลเป็นผ้าขาวม้ามีลวดลายสีสันสวยงามฝีมือประณีตถือว่าเป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่งของชาวไทยพวนซึ่งใช้ประโยชน์ได้หลายอย่างเช่น ใช้นุ่ง คาดเอว โปกศีระชะ ผูกเป็นเปลนอน กระโจมอก เป็นผ้าไหว้ตอนแต่งงานสำหรับพ่อแม่เจ้าบ่าวและเจ้าสาว ลักษณะเด่นของผ้าขาวม้าลายไล่ปลาไหลคือ เป็นผ้าขาวม้าที่ทอเป็นริ้วเล็ก ๆ คล้ายไล่ปลาไหล มีหลายสีและสวยงามแตกต่างจากผ้าขาวม้าในท้องถิ่นอื่นๆ (ภูธร ภูมะธิน และ อาลัย เนรานนท์, 2541: 138) จะเห็นได้ว่าผลิตภัณฑ์ผ้าขาวม้าลายไล่ปลาไหลนั้นมีคุณค่าอยู่ในตัวและสามารถนำมาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีรูปแบบเหมาะสมสำหรับการใช้งาน มีความสวยงามตามกระบวนการออกแบบได้โดยอาศัยแนวคิด วิธีการสร้างสรรค์ที่นำไปสู่การพัฒนาผลิตภัณฑ์ต่อไป

กระบวนการออกแบบ

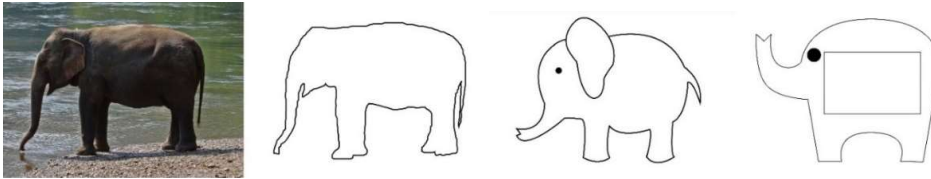
องค์ประกอบของการออกแบบประกอบด้วย 2 ส่วนคือ ด้านรูปลักษณ์และด้านประโยชน์ใช้สอยของผลิตภัณฑ์ ในองค์ประกอบของการออกแบบด้านรูปลักษณ์นั้นองค์ประกอบศิลป์ (Visual Elements) คือส่วนประกอบของการออกแบบที่มองเห็นสามารถให้อารมณ์ที่เกิดขึ้นจากการออกแบบได้หลากหลาย ซึ่งประกอบไปด้วย จุด เส้นที่ซึ่งจะให้ความหมาย ความรู้สึกที่แตกต่างกัน รูปร่าง รูปทรง สีที่เป็นส่วนสำคัญช่วยสร้างการจดจำรวมทั้งบริเวณว่างและพื้นผิวตามลำดับ (อรัญ วานิชกร, 2559: 44) ในส่วนขององค์ประกอบของการออกแบบด้านประโยชน์ใช้สอยที่เป็นส่วนสำคัญในกระบวนการออกแบบประกอบไปด้วย หน้าที่ใช้สอย ประโยชน์ใช้สอยของผลิตภัณฑ์ ความปลอดภัยของผลิตภัณฑ์ที่ไม่มีส่วนที่จะก่อให้เกิดอันตรายต่อผู้ใช้ ความแข็งแรงของผลิตภัณฑ์ที่มีโครงสร้างแข็งแรงเพียงพอต่อการใช้งาน ความสะดวกสบายในการใช้มีขนาดสัดส่วนที่เหมาะสมกับการใช้งานวัสดุและการผลิตใช้วัตถุดิบที่หาได้ง่ายในท้องถิ่นเพื่อต่อยอดภูมิปัญญาให้กับท้องถิ่น ซึ่งมีวิธีการดำเนินการออกแบบ ดังนี้

1.การสร้างความบันเทิงใจจากภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยศึกษาข้อมูลของผ้าขาวม้าลายไล่ปลาไหลเพื่อสร้างเรื่องราวที่น่าสนใจและเป็นการเสริมสร้างเอกลักษณ์ของสินค้าและผลิตภัณฑ์ ศึกษาความเป็นมา วิธีการ วัสดุที่ใช้ในการทอผ้าขาวม้าลายไล่ปลาไหล ซึ่งพบว่าเป็นผ้าทอมือที่ทอเพื่อใช้ในครัวเรือนมาช้านานและใช้ในชีวิตประจำวันเช่นนุ่งห่ม เป็นต้น อีกทั้งยังใช้เป็นของรับไหว้ในงานแต่งงาน ทำให้เห็นว่าผ้าขาวม้าลายไล่ปลาไหลมีคุณค่าและเป็นสิ่งที่มอบให้แก่นักสำหรับอวยพรอีกนัยหนึ่งก็เพื่อใช้เป็นของที่ระลึกให้แก่กัน วัสดุที่ใช้ทอคือฝ้ายในสมัยก่อนใช้สีธรรมชาติในการย้อมแต่ปัจจุบันท้องถิ่นได้ใช้สีเคมีในการย้อมเพื่อให้ได้ผ้าที่มีสีสันสดใสมากยิ่งขึ้นเหมาะสมกับยุคสมัยและสามารถนำไปใช้สำหรับการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆเช่น เสื้อผ้าทั้งของสตรีและบุรุษ เป็นต้น

2.การสร้างความคิดในการออกแบบ จากการศึกษาภูมิปัญญาผ้าท้องถิ่นจึงได้นำจุดเด่นของผ้าขาวม้าลายไล่ปลาไหลมาใช้ในการกำหนดแนวคิดโดยนำเรื่องราวความเป็นมาจุดเด่นของผ้าที่มีเส้นสายจากรี้วการทอในรูปแบบเฉพาะเกิดเป็นลวดลายและสีสันหลากหลาย ลักษณะผิวของผ้านุ่มนวลที่เกิดจากการทออย่างประณีตสวยงามและการใช้ประโยชน์ของผ้าเช่น ใช้นุ่งห่ม ใช้เป็นของรับไหว้ของคู่บ่าวสาวมาเชื่อมโยงและกำหนดรูปแบบผลิตภัณฑ์โดยกำหนดเป็นรูปแบบที่สามารถใช้ในชีวิตประจำวัน มีประโยชน์ใช้สอยและสามารถนำไปใช้เป็นที่ระลึกได้จึงกำหนดรูปแบบของผลิตภัณฑ์ คือ กรอบรูปที่ใช้วัสดุจากผ้าขาวม้าลายไล่ปลาไหลที่มีรูปทรงเป็นสัตว์

ประจำท้องถิ่นไทยที่ผู้คนทุกเพศทุกวัยรู้จัก คือ ช้าง ซึ่งนอกจากจะเป็นสัตว์ที่คนไทยรู้จักกันดีแล้วช้างยังเป็นสัตว์ที่ชาวต่างชาตินึกถึงเมื่อกล่าวถึงประเทศไทย จากนั้นได้นำแนวคิดนี้มาใช้เป็นแนวทางการในการออกแบบในขั้นตอนการออกแบบร่างต่อไป

3.การออกแบบร่าง เมื่อได้แนวคิดที่ใช้เป็นแนวทางในการออกแบบแล้วจึงได้ออกแบบร่างโดยใช้วิธีการตัดทอนรายละเอียดของพื้นผิวและรูปทรงให้เข้าสู่โครงสร้างรูปทรงที่มีความเรียบง่าย (Simplicity Form) โดยพิจารณาโครงสร้างเรขาคณิตเป็นพื้นฐานเบื้องต้น (อรัญ วานิชกร, 2559: 59) โดยตัดทอนให้มีรูปร่างแทนภาพของช้างหรือเป็นสัญลักษณ์แทนช้างให้ทุกคนมองเห็นและเข้าใจตรงกันเพื่อให้เกิดการตอบสนองต่อผลิตภัณฑ์ของผู้บริโภคตรงตามแนวความคิดของการออกแบบ

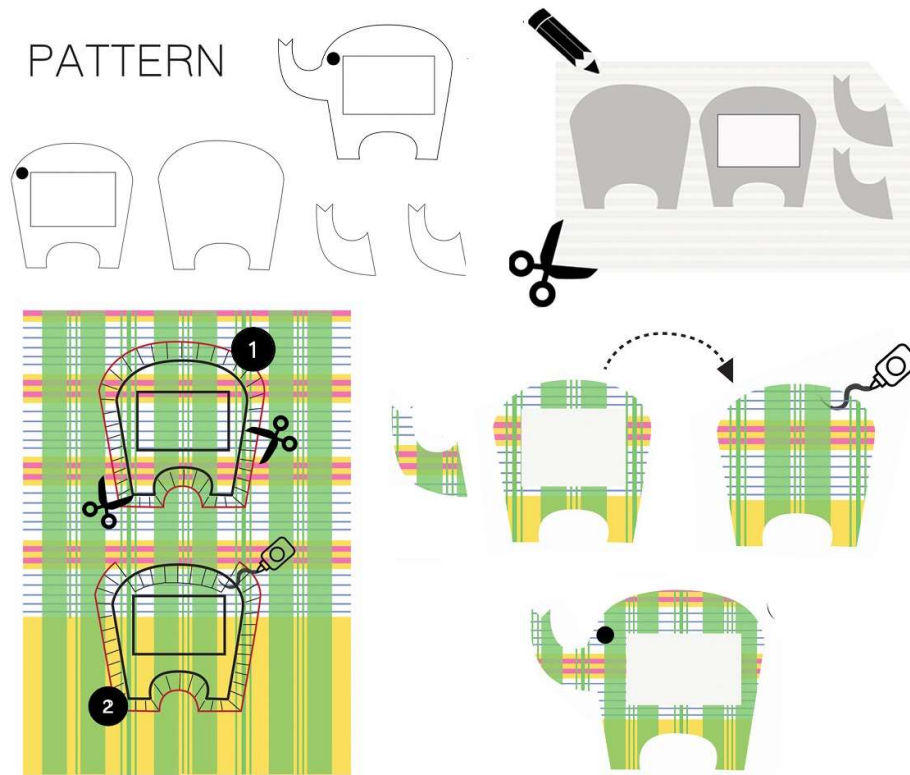
ภาพที่ 1 ภาพการตัดทอนรายละเอียดของรูปทรงโดยใช้โครงสร้างเรขาคณิต
ที่มา: เกตุวดี หิรัญพงษ์

4.การวิเคราะห์การออกแบบและสรุปผล เมื่อออกแบบร่างแล้วจึงนำไปสู่การวิเคราะห์ประโยชน์ใช้สอยด้วยแนวคิด Osborn's checklist เพื่อให้เกิดนวัตกรรมใหม่ในผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญา การตรวจสอบและวิเคราะห์ด้วยแนวคิด Osborn's checklist ที่กล่าวถึง 8 วิธีในการคิดสร้างสรรค์หรือสร้างนวัตกรรมให้กับผลิตภัณฑ์ที่นำออกแบบควรคำนึงถึง ดังนี้

- 1) เปลี่ยนวิธีการใช้ (Other uses) คือให้นักออกแบบลองคิดว่าผลิตภัณฑ์เดียวกันจะมีวิธีการใช้งานแบบใหม่ๆได้
อย่างไรบ้าง
- 2) พลิกมุมมอง (Adapt) ให้ลองคิดถึงรูปแบบผลิตภัณฑ์ที่แตกต่างออกไป เช่น รูปร่าง รูปทรง สี
- 3) เพิ่มคุณสมบัติ (Modify) เราสามารถเพิ่มคุณสมบัติใดลงไปบนผลิตภัณฑ์ได้บ้าง เช่น เวลา ความคงทน ความถี่ ความแข็งแรง ขนาด ความยาว ความหนา คุณค่า ส่วนผสม ฯลฯ
- 4) ลดคุณสมบัติ (Mimify) เราจะตัดทอนหรือลดคุณสมบัติใดออกได้บ้าง เช่น ขนาด ความสั้น ความเตี้ย ความแคบ ความพอม ความเบา ความบาง การแบ่งออก ฯลฯ
- 5) แทนที่ด้วยสิ่งใหม่ (Substitute) เราสามารถแทนที่องค์ประกอบหรือรูปแบบเดิมได้อย่างไรบ้าง เช่น แทนที่ด้วยวัสดุ ขั้นตอน แหล่งพลังงาน สถานที่ วิธีการ เวลา อารมณ์ ความรู้สึก เสียง ฯลฯ
- 6) ลำดับรูปแบบใหม่ (Rearrange) เราจะเปลี่ยนรูปแบบการจัดลำดับได้อย่างไรบ้าง อาทิ การสลับสับเปลี่ยนองค์ประกอบ การจัดวางองค์ประกอบ ลำดับตำแหน่ง กำหนดการก่อนหลัง ฯลฯ
- 7) พลิกกลับ (Reverse) เป็นการเปลี่ยนสิ่งที่มีอยู่ให้กลายเป็นตรงกันข้าม อย่างเช่นระหว่างพื้นที่และรูปทรง กลับหัวกลับหาง ข้างนอกข้างใน พลิกบทบาทหน้าที่ ฯลฯ
- 8) ผสมผสาน (Combine) อาจเป็นการผสมผสานระหว่างวัสดุ สี ลักษณะพื้นผิว รูปทรง ทิศทาง การจัดวางหรือสิ่งของ (อรัญ วานิชกร, 2559: 52-54)

สำหรับการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาผ้าท้องถิ่นนั้นเป็นการใช้วิธีคิดสร้างสรรค์ในวิธีการเปลี่ยนวิธีการใช้ (Other uses) จากการใช้งานเดิมเป็นเพื่อใส่รูปถ่าย เป็นของที่ระลึกหรือใช้ประดับตกแต่ง วิธีคิดพลิกมุมมองเปลี่ยนรูปทรงและปรับการจัดวางลดทอนของผ้าขาวม้าลงบนผลิตภัณฑ์และวิธีการผสมผสานซึ่งเป็นการผสมผสานระหว่างวัสดุที่เป็นกระดาษ ฟองน้ำ ผ้าขาวม้าลายใส่ปลาไหลและวัสดุอื่นๆเพื่อสร้างรูปทรงที่ได้กำหนดไว้จากนั้นนำไปสู่ขั้นตอนของการสร้างต้นแบบต่อไป

5.การสร้างต้นแบบ จากการวิเคราะห์การออกแบบและสรุปผลจึงนำมาสู่การสร้างต้นแบบโดยสร้างตามรูปทรงที่ตัดทอนรายละเอียดที่ใช้โครงสร้างเรขาคณิตผสมผสานระหว่างวัสดุที่เป็นกระดาษ ฟองน้ำ ผ้าขาวม้าลายใส่ปลาไหลและวัสดุอื่นๆเพื่อสร้างรูปทรงที่ได้กำหนดไว้ จากนั้นนำไปสู่การทำต้นแบบในรูปทรงตาม Pattern ของผลิตภัณฑ์พิจารณาวิธีการสร้างต้นแบบ ปรับปรุงวิธีการทำต้นแบบให้ง่ายต่อการผลิตให้เหมาะสมกับวัสดุ กำหนดลักษณะการวางลายผ้าให้สวยงามและสามารถใช้ประโยชน์บนพื้นที่ตามขนาดของผ้าขาวม้าได้เป็นผลิตภัณฑ์กรอบรูปสามารถใช้งานได้จริงใช้เป็นของที่ระลึกหรือเป็นของขวัญประดับตกแต่งที่เน้นจุดเด่นของวัสดุจากผ้าท้องถิ่นผสมกับเรื่องราวการทอผ้าและรูปแบบการผลิตผลิตภัณฑ์ที่ใช้การทำมือ (Handmade) เพื่อส่งเสริมคุณค่าของวัสดุ ภูมิปัญญาและผลิตภัณฑ์ให้น่าสนใจและมีมูลค่า

ภาพที่ 2 ภาพการสร้างต้นแบบผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาผ้าท้องถิ่น
ที่มา: เกตุวดี หิรัญพงษ์

สรุปและข้อเสนอแนะ

ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้นจำเป็นต้องศึกษาความเป็นมา เรื่องราว ความสำคัญที่มีความเชื่อมโยงกับผลิตภัณฑ์ สำหรับในการกำหนดแนวคิดในการออกแบบอีกทั้งประเด็นในเรื่องของคุณค่าที่เกี่ยวข้องกับวัสดุ สี สัน ลักษณะเฉพาะเพื่อกำหนดรูปแบบของผลิตภัณฑ์ซึ่งการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาผ้าท้องถิ่นนั้นเป็นการพัฒนาบนแนวคิดทางการออกแบบที่ผสมผสานกับลักษณะเฉพาะของสิ่งที่มีอยู่ในท้องถิ่นให้มีรูปแบบที่เข้าใจง่าย เข้าถึงง่าย ใช้งานได้จริง มีความสวยงามและสะท้อนคุณค่าของวัสดุ เรื่องราว วิถีชีวิตและภูมิปัญญาในท้องถิ่นซึ่งในปัจจุบันการพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อให้สิ่งที่มีอยู่ในท้องถิ่นมีจุดเน้นในเชิงคุณค่าและเชิงมูลค่านั้นเป็นสิ่งที่จะต้องให้ความสำคัญให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีการสืบทอด ส่งต่อความงดงามและเอกลักษณ์ให้ดำรงอยู่อย่างไม่ขัดเขิน

อีกส่วนหนึ่งที่สำคัญคือการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ที่เป็นต้นทุนทางความคิดที่ต้องมีควบคู่กับทุนทางวัฒนธรรมที่จะนำพาการพัฒนาสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์เพื่อช่วยส่งเสริมคุณค่าให้กับผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาท้องถิ่นแต่การพัฒนาจะต้องอาศัยการปรับปรุงแก้ไขส่วนที่ยังบกพร่องหรือส่วนที่สามารถจะพัฒนาได้อีกเพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ดียิ่งขึ้น ในการพัฒนานั้นมิใช่เพียงแต่พัฒนาผลิตภัณฑ์เพียงอย่างเดียวแต่หากยังพัฒนาวิถีคิด กระบวนการออกแบบ การผลิต การสร้างสรรค์และความคาดหวังที่จะยกระดับส่งเสริมคุณค่าความเป็นลักษณะเฉพาะของท้องถิ่นซึ่งประเทศไทยมีความหลากหลายภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมและมีต้นทุนทางวัฒนธรรมที่สูงมีคุณค่าเพื่อให้คนในท้องถิ่นและคนในสังคมเกิดความภาคภูมิใจตระหนักในภูมิปัญญาท้องถิ่นของไทยต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- ภูธร ภูมะธน และ อาลัย เชนานนท์. (2541). *ผ้าทอพื้นเมืองลพบุรี สระบุรี*. กรุงเทพฯ: บริษัท พี.เอ. ลีฟวิง จำกัด.
อมรรัตน์ อนันต์วราพงษ์. (2560). *หลักการวิจัยเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาไทย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
อรัญญา วานิชกร. (2559). *การออกแบบผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อาคม เติมพิทยาไพสิฐ.(2554). **เศรษฐกิจสร้างสรรค์ของไทย**. เอกสารประกอบการประชุมผู้บริหารระดับสูง กระทรวงวัฒนธรรม.

เอกวิทย์ ณ ถลาง. (2544). **ภาพรวมภูมิปัญญาไทย**. กรุงเทพฯ: อมรินทร์.

เอกวิทย์ ณ ถลาง. (2544). **ภูมิปัญญาภาคกลาง**. กรุงเทพฯ: อมรินทร์.

Howkins, John.(2553). **เศรษฐกิจสร้างสรรค์ ความมั่งคั่งจากความคิดเขาคิดกันอย่างไร The creative economy How people make money from ideas**. แปลโดย คุณากร วานิชย์วิรุฬห์. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์พับลิชชิ่ง.